

ADVIEZEN

BEELDENDE KUNSTEN

EN DIGITALE CULTUUR

Functie 4

DE APPEL

Als presentatieplek en kenniscentrum beoogt de Appel een vooruitgeschoven positie in te nemen op het gebied van talentontwikkeling (kunstenaars én curatoren) en een scala aan tentoonstellingen en publieksprogramma's te realiseren met een intrinsieke artistieke kwaliteit. Als presentatieruimte organiseert de Appel jaarlijks vier exposities, in elk seizoen één, waarbij de lente is gereserveerd voor de eindpresentatie van het Curatorial Programme. Via deze opleiding voor curatoren, als onderdeel van het kenniscentrum, heeft de organisatie een internationaal netwerk opgebouwd van voormalig deelnemers en tutoren. De Appel beheert en ontsluit het archief van de presentaties en performances die vanaf 1975 in de Appel hebben plaatsgevonden of door de Appel zijn geïnitieerd. De Appel verbindt zich, naast (inter)nationaal, met vele instellingen in Amsterdam zoals de Rijksakademie, de Ateliers, Rietveld–Sandberg en de UvA. De organisatie werkt verder samen met kunstinstituten als het Stedelijk Museum Amsterdam, de Oude Kerk, If I Can't Dance, The Beach en Pakhuis de Zwijger. De Appel is initiatiefnemer van manifestaties zoals symposiumfestival en betrokken bij manifestaties zoals Public Art Amsterdam.

De instelling kiest voor een driedelige structuur ter ondersteuning van haar tentoonstellingsprogramma: het archief met zijn historische wortels en programma waarin actief geschiedenis wordt gemaakt; het Curatorial Programme (CP) dat toont, leert en deelt met als doel curatoren van de toekomst een beter begrip van het gehele/veelzijdige artistieke proces te geven; educatieve initiatieven die kunstenaars met de (lokale) gemeenschap verbinden en de gemeenschap met een volledige ervaring van kunst (maken, tonen, ontvangen) in contact brengen.

Voor de periode 2021-2024 formuleert de Appel twee grotere projecten. In het najaar van 2022 staat BIG SISTER, een interventie in de wereld van reality-tv, gepland. Dit project omvat een tentoonstelling evenals mogelijke televisiespots en resulteert in een langdurig onderzoek naar het televisiemedium. Hiervoor zal samengewerkt worden met de Amerikaanse performancekunstenaar en pedagoog Pope.L waarbij onderzoek naar de impact van Nederland op de het fenomeen reality-tv centraal zal staan.

ADVIES

Artistiek belang

Vanaf 1975 onderscheidt de Appel zich als een plek voor experiment en verdieping en door haar sterke internationale netwerk. De Appel is daarnaast de enige presentatieruimte in de stad die een relevant, internationaal opleidingstraject aanbiedt aan curatoren. Het curatorenprogramma is internationaal nog steeds een gewilde opleiding. De Amsterdamse Kunstraad beoordeelt de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de Appel als uitstekend. Ook de aanvraag voor 2021-2024 getuigt van een duidelijke artistieke visie die geloofwaardig is vertaald in het ondernemingsplan. In 2019 heeft een directiewisseling plaatsgevonden. De kunstraad heeft waardering voor de daadkracht van de nieuwe directie en vindt dat er sprake is van nieuw elan. De nieuwe directeur heeft in een kort tijdsbestek een inhoudelijke lijn uitgezet waarbij het geloof in eigen kunnen, zonder te

pleasen, centraal staat. De Appel geeft blijk van een bevragende, in plaats van een bevestigende houding, en die vragende houding hoort bij kunst. De Appel zet zich in voor het faciliteren van kunstenaars in de ontwikkeling van hun werk. Bij de Appel krijgen zij de kans om vergaand te experimenteren. De Appel geeft aan, deze manier van werken vast te willen houden, omdat plekken voor ontwikkeling en experiment vandaag de dag in Amsterdam onder druk staan.

De Appel heeft zich in de afgelopen jaren gericht op het herijken van haar positie als experimentele ruimte voor hedendaagse kunst. Onder de nieuwe leiding streeft de Appel naar meer uitwisseling met de inwoners van Amsterdam. Na de verhuizing naar Broedplaats Lely in Amsterdam Nieuw-West, begin 2017, is een start gemaakt met een meer op de buurt gericht programma, gestoeld op gesprekken met mensen die in de buurt wonen en werken.

Artistiek-inhoudelijk ligt de focus op kunstenaars en curatoren met wie de Appel een snel veranderende samenleving wil onderzoeken via sociaal geëngageerd werk voor de lange termijn. Dit gebeurt aan de hand van procesmatig onderzoek, maar ook met meer traditionele genres zoals schilderkunst, installatiekunst, lezing en debat. De instelling is betrokken bij het ontwikkelen van werk vanaf de eerste stap tot de openbaarmaking ervan en wil waar mogelijk ook de internationale reis meemaken.

Dat de Appel een nieuwe weg is ingeslagen blijkt ook uit de huisstijl. De herkenbare appel is uit het logo verdwenen. In de nieuwe aanvraag formuleert de Appel hoe zij haar profiel opnieuw wil vormgeven en welke positie de instelling wil bekleden in het Amsterdamse kunstenveld. De Appel brengt helder onder woorden wat de instelling wil met de programma's die gericht zijn op de actuele, maatschappelijk relevante beeldtaal van vandaag de dag. De Appel kiest voor activiteiten die reageren op de volgende thematische uitgangspunten: 'het lokale', 'de gebouwde omgeving', 'televisie als kunstvorm', 'landschapskunst' en 'economie en waarde'. De kunstraad vindt de thema's goed gekozen en actueel. Aan de basis van het presentatieprogramma van de Appel staat wat de instelling zelf omschrijft als 'de voortdurende heruitvinding van de tentoonstelling als sociaal ritueel'. De onderzoekende houding zal terugkomen in de eindpresentatie van het Curatorial Programma en de andere (solo)exposities.

De Appel neemt zich voor kunstenaars te exposeren die lokale gemeenschappen betrekken bij hun productieproces, waardoor de grens tussen individueel- en groepsauteurschap vervaagt. Hiermee behoudt de Appel haar voorhoedepositie.

Met Spaces Run Archive slaat de Appel een nieuwe richting in. Dit mobiele archief zal een nomadisch bestaan leiden en de wereld intrekken om andere archieven te 'ontmoeten'. Door de verplaatsing van het archief en de dialoog met andere archieven wil de Appel andere mensen bereiken en verschillende soorten kennis en verhalen uitwisselen en aan elkaar koppelen. De kunstraad vindt dit een interessant streven, wel vraagt hij zich af voor wie deze activiteiten zijn bedoeld, hoe ze zichtbaar worden gemaakt en wat er vervolgens mee gaat gebeuren.

Belang voor de stad

De organisatie heeft een goede reputatie en investeert de komende jaren in een duurzame opbouw van de organisatie op de huidige locatie. De Appel werkt voor haar publieksprogramma samen met een groot aantal nationale en internationale organisaties.

De Appel zet zich via MOKER en De Zaak Nu actief in om de positie van het middenveld in de beeldende kunst aan de orde te stellen bij beleidsmakers en politici. De kunstraad maakt zich net als de Appel zorgen over de lacune die ontstaan is bij het verdwijnen van meerdere middenveldinstellingen. De kunstraad vindt het belangrijk dat er connecties worden gelegd tussen de grote instellingen in de Amsterdam Bis, kleinere presentatie-instellingen en kunstenaarsinitiatieven in Amsterdam. De kunstraad is benieuwd naar de verdere uitwerking van de visie van de Appel op datzelfde middenveld. Uit het ondernemingsplan blijkt dat de instelling zich in de komende periode wil positioneren als verbinder tussen de postacademische instellingen, het kunstvakonderwijs en het museale veld. Daar is volgens de kunstraad behoefte aan.

De Appel heeft zich na de verhuizing uit het centrum verrassend herpakt. Binnen Broedplaats Lely is de Appel in de afgelopen jaren uitgegroeid tot een partner voor andere initiatieven en individuele gebruikers bij het organiseren van events. De instelling wil de komende jaren haar

---

programmering, educatieve trajecten, samenwerkingsverbanden en haar befaamde Curatorial Programme nog meer verankeren in Amsterdam Nieuw-West, met een sterke focus op nieuwe publieksgroepen en jongeren. Een instelling met de kennis, de contacten en de geschiedenis van de Appel kan op lokaal niveau veel betekenen.

De Appel wil dit publiek een multidimensionaal begrip van de artistieke praktijk bieden zodat het meer kan begrijpen wat de rol van kunstenaars en culturele beoefenaars in de samenleving is. De Appel wil vooral investeren in zogenaamde *third-culture-kids* die een brug kunnen slaan tussen de Amsterdamse samenleving en culturele gemeenschappen. Zo blijft de Appel zich profileren als lerend instituut en als instelling voor een leven lang leren.

De Appel heeft op basis van een publieksonderzoek haar doelgroepen helder gedefinieerd. De verbinding met de buurt is geïncorporeerd in de artistieke visie. De Appel wil nog verder aarden in de buurt, door het doen van onderzoek om de verbinding met de buurt naar een hoger plan te tillen, teneinde zelf onderdeel te worden van de gemeenschap. De kunstraad spreekt zijn waardering uit voor de aansluiting die de Appel zoekt in Amsterdam Nieuw-West, en denkt dat er nog behoorlijk wat kennis en tijd gestoken moet worden in het verder ontwikkelen van de strategie om die doelgroepen daadwerkelijk te bereiken.

Het gemiddelde bezoekerscijfer over de laatste drie jaar laat een stijging zien. Dit biedt vertrouwen dat die lijn doorgezet kan worden. Het verder stimuleren van de publieksgroei is in de ogen van de kunstraad noodzakelijk. De Appel heeft sterke verbindingen met academies, universiteiten, debatplekken, grote kunstinstellingen en kleinere initiatieven in de stad. Sommige samenwerkingen worden gecontinueerd en andere verbreed of aangehaald. Inmiddels is een samenwerking gestart met The Beach in Amsterdam Nieuw-West om een Kindermuseum (werktitel) op te zetten. Hieraan gekoppeld komt er Junior Curatorial Program. Dit zal in samenwerking met Kunsthalle Amsterdam, The Beach en het Amsterdam Museum vorm krijgen. Het Kindermuseum moet de komende jaren uitgroeien tot een platform waar kinderen beeldende kunst verdiepend kunnen ervaren, om zelf te ontwerpen, te maken en te cureren. Ze worden uitgedaagd een perspectief op de wereld te ontwikkelen en dat te delen

met publiek. De Appel geeft aan in geval van tegenvallende inkomsten de ambities op het terrein van het Kindermuseum terug te zullen schroeven. De kunstraad vindt dit getuigen van realisme en focus.

Uitvoerbaarheid

De stichting kent op dit moment een gezonde bedrijfsvoering, maar heeft voornamelijk niet de financiële uitgangspositie om alle gestelde ambities waar te maken. De kunstraad acht de ingediende begroting in beginsel realistisch. De begroting van de Appel is voor de periode 2021-2024 substantieel hoger dan in de afgelopen jaren en de stichting zegt deze positie en de bijbehorende ondersteuning nodig te hebben om haar ambities, onder andere op het personele vlak, te realiseren. De kunstraad begrijpt de zorgen op het personele vlak, maar ziet het ook als een belangrijke uitdaging voor de Appel om hierin een goede balans te vinden.

De kunstraad heeft er begrip voor dat de instelling keuzes moet maken in de activiteiten en vindt de kernactiviteiten van de Appel, waaronder het curatorenprogramma, het meest waardevol om te behouden.

De Appel geeft aan dat de website vernieuwd zal worden en op korte termijn de mogelijkheid zal bevatten om het archief in te zien met een meer dynamische interface. De kunstraad signaleert dat er nog weinig visie, beleid en infrastructuur is ontwikkeld op het gebied van onlineactiviteiten.

Diversiteit en inclusie

De Appel wil dat mensen zich aangesproken voelen vanuit de filosofie dat iedereen recht heeft op kunst. De instelling vindt de stem van de beeldende kunst hierbij onmisbaar in een levendige en verdraagzame, polyfone stad. De heterogeniteit van het cultureel diverse publiek is groeiende, en qua programmering werkt de Appel met steeds meer cultureel diverse organisaties en kunstenaars samen. De kunstraad mist echter een concrete vertaling naar de interne organisatie. De kunstraad vindt het positief en in lijn met de missie dat de Appel wil dat iedereen die wordt aangenomen de Nederlandse taal moet beheersen.

De kunstraad ziet dat er uiteenlopende groepen bezoekers afkomen op de evenementen bij de Appel. Zo zijn er projecten voor de buurt in samenwerking met buurthuizen en bewoners, en projecten waar voornamelijk een traditioneel wit en hoogopgeleid kunstpubliek op af komt. De kunstraad kijkt uit naar de strategie van de Appel om deze groepen dichtertot elkaar te brengen.

De Appel opteert voor functieplek 4 in de Amsterdam Bis 2021-2024: Presentatie-instelling voor hedendaagse beeldende kunst die vanuit een duidelijke missie gericht op de inclusieve stad nieuw werk van jonge en/of nieuwe makers centraal stelt, interdisciplinair werkt, een sterke verbinding met de stad heeft en een breed en divers publiek trekt. De Amsterdamse Kunstraad adviseert, de Appel deze functieplek toe te kennen.

Huidig	€ 437.986
Huidig 2020*	€ 441.927
Gevraagd	€ 475.000
Advies	€ 460.000

*inclusief (eenmalige) 0,9% compensatie nominaal in het jaar 2020

CBK ZUIDOOST

CBK Zuidoost (voluit Centrum Beeldende Kunst Zuidoost) faciliteert productie en beleving van actuele beeldende kunst. Met een interculturele handelswijze, publieksgerichte programmering en samenwerkingen met circa vijftig instellingen trekt het centrum een zeer divers publiek en verbindt daarbij de eigen buurt met de rest van de stad.

In de periode 2021-2024 wil CBK Zuidoost jaarlijks 26 projecten realiseren, met voortzetting van de categorieën: 'tentoonstellingen', 'educatie & participatie', 'kunstuitleen & kadoshop' en 'opdrachten & *artist in residence*'. CKB Zuidoost programmeert jaarlijks minstens twee thematische groepstentoonstellingen en zal dit voortzetten in 2021-2024. Deze tentoonstellingen zijn intersectioneel van aard en leggen veelal de focus op identiteitsvormende zaken.

CBK Zuidoost wil zich vernieuwen op uitvoerend en strategisch niveau en introduceert daarvoor een aantal initiatieven. Zo wordt klankbordgroep CBK Zuidoost Young opgericht, een middel voor doelgroepgerichte marketing en een bron van kwalitatieve feedback op het functioneren van de instelling. Hybride leer- en werkplekken worden in

---

samenwerking met MBO College Zuidoost en projectontwikkelaar CBRE opgezet in de vorm van een semipermanente annex, waar eerst een pilot voor gedraaid wordt.

Andere programma's beslaan een workshopreeks voor jong adolescenten – met stimulering tot doorstroom naar het kunstvakonderwijs; een programma vanuit het personeelsbeleid voor coaching van potentiële medewerkers; en een apart programma voor talentontwikkeling voor curatoren van kleur. CBK Zuidoost zet zich zo verder in om (potentiële) kunstenaars die nog niet in het museale circuit zijn gebracht een plek te geven.

ADVIES

Artistiek belang

CBK Zuidoost heeft zijn doelstellingen helder uiteengezet. Het tonen van een intercultureel perspectief is, net als de directe leef- en beleevingswereld van het publiek, richtinggevend in de programmering van CBK Zuidoost. De samenleving van Zuidoost, met een Caraïbisch-Afrikaanse identiteit, is steeds de inspiratiebron. De Amsterdamse Kunstraad heeft waardering voor het feit dat de instelling al jaren diep verbonden is met het lokale leven en werkt vanuit een sterk gemeenschapsgevoel. Dit maakt CBK Zuidoost uniek binnen het veld van de presentatie-instellingen. Wanneer binnen een bepaald onderwerp een specifiek intercultureel narratief ontbreekt, geeft de organisatie opdracht aan een kunstenaar voor het maken van nieuw werk. De programmering krijgt structureel vorm in relatie met publiek en maatschappelijke partners, waarmee CBK Zuidoost niet alleen kunstkeners trekt, maar ook mensen die interesse hebben in het onderwerp.

CBK Zuidoost is ook actief in de broedplaats Heesterveld Creative Community (HCC) met *hands on*-activiteiten zoals workshops voor kinderen en volwassenen. Deze ruimte wordt tevens gebruikt door kunstenaars die met buurtbewoners willen samenwerken of voor kunstenaars-gedreven initiatieven als tijdelijke maak- of presentatieplek.

Broedplaats HCC is ook de locatie voor het internationale gastenverblijf voor kunstenaars die worden uitgenodigd in het kader van het programma BijlmAIR. In dit programma zijn altijd drie posities gereserveerd voor buitenlandse kunstenaars, waarbij wordt samengewerkt met verschillende kunstinstellingen en musea die zelf kunstenaars kunnen voordragen. In 2020 draagt het Stedelijk Museum bijvoorbeeld kunstenaar Rinaldo Klas uit Paramaribo aan. Het werk dat Klas zal ontwikkelen gedurende zijn residentie, zal ook getoond worden in de aanstaande Suriname-tentoonstelling van het Stedelijk Museum Amsterdam.

De vier onderscheiden programmalijnen worden ingevuld op basis van de algemene missie en visie, maar kennen elk een eigen proces en eigen identiteit.

De kunstraad waardeert het dat CBK Zuidoost zich sterk maakt voor opdrachten voor kunst in de openbare ruimte en het goede voorbeeld geeft. Voor dit integrale programmabeleid, met ruimte voor onderzoek en debat, overlegt CBK Zuidoost met stakeholders zoals het Stadscuratorium. Het merendeel van de aankopen van CBK Zuidoost komt interactief tot stand, waarbij in veel gevallen burgercommissies een rol spelen als adviseur. Dezelfde werkwijze wordt toegepast in het opdrachtenbeleid voor kunst in de openbare ruimte. Zo is het Mandela gedenkteken in het Nelson Mandelapark, het voormalige Bijlmerpark, mede tot stand gekomen na uitvoerig overleg met burgercommissies.

De kunstraad vindt CBK Zuidoost innovatief in het denken over de kunsten. Het geeft regelmatig de ruimte aan een brede groep kunstenaars en curatoren die (soms) voor het eerst de kans krijgen te experimenteren en hun artistiek-inhoudelijke benadering neer te zetten vanuit verschillende perspectieven. Weer andere kunstenaars worden gedurende een langere periode gevolgd en krijgen de kans om regelmatig te participeren in groepstentoonstellingen.

Met alle waardering die de kunstraad heeft voor de verbinding die CBK Zuidoost tot stand brengt tussen kunst en de samenleving, kan de breedte van het publieksbereik en het tonen van hoge artistieke kwaliteit ook een spagaat vormen. De instelling moet hierin een goede balans vinden. Volgens de kunstraad is CBK Zuidoost nu op een punt beland waarop wezenlijke keuzes gemaakt moeten worden. Als het

tentoonstellingsprogramma artistiek inhoudelijk te veel beperkt blijft tot de lokale context van Amsterdam Zuidoost, doet de instelling zichzelf tekort. De kunstraad spoort CBK Zuidoost aan, zich meer te gaan verhouden tot de hele wereld.

Belang voor de stad

CBK Zuidoost laat met de aanvraag zien, dat het vanuit de stevige positie die het de afgelopen jaren heeft verworven in Amsterdam Zuidoost, de ambitie heeft om een relevante speler te worden die van belang is voor de hele stad. Dat wil CBK Zuidoost bereiken door de organisatie op het personele vlak te versterken en door in te zetten op verdieping. In het ondernemingsplan zet CBK Zuidoost zijn lijn als verbinder door, in een fijnmazig netwerk van zo'n vijftig instellingen, waaronder vele vaste samenwerkingspartners. De kunstraad spreekt zijn waardering uit voor de plannen van het Cultuur Consortium Zuidoost (CCZO), een lobbyverband met het Bijlmer Parktheater en Imagine IC, voor de toekomstige realisatie van de interdisciplinaire hybride maak- en belevingsplek SHEBANG. Naar voorbeeld van het Zuid-Afrikaanse 'the Centre for the Less Good Idea' van William Kentridge wil het CCZO met SHEBANG in de toekomst een nieuwe plek toevoegen aan het culturele ecosysteem van de stad. Veelbelovende en gevestigde makers uit velerlei disciplines maken onder de hoede van een intendant sámen nieuw werk. Inhoudelijk moet het werk reflecteren op thema's die van belang zijn voor de superdiverse samenleving. Elke projectperiode van drie maanden wordt afgesloten met een publiek event. De bezoekersaantallen zijn in de afgelopen jaren gelijk gebleven. De ambitie is om uit te groeien naar een jaarlijks publieksbereik van 20.000 bezoekers met de juiste programmering, educatieve producten en samenwerkingsverbanden, en met meer PR in het centrum van de stad. Ook wil CBK Zuidoost vaker programmering vanuit het centrum naar Zuidoost halen, nu de instelling signaleert dat steeds meer instellingen in het centrum van de stad zoeken naar verbindingen met instellingen buiten het centrum.

CBK Zuidoost zegt geen specifiek beleid te voeren op een internationaal publiek, zijnde 'niet in Nederland woonachtig'. Wel is een deel van het publiek van nature internationaal georiënteerd door familiebanden

in Suriname, Curaçao, Ghana en Nigeria. Deze internationale oriëntatie wordt ook gevoed door een gevoelde culturele verbinding met de zwarte cultuur in de VS, Zuid-Amerika en Afrika. Vanaf 2021 wil CBK Zuidoost op zoek gaan naar een nieuwe vaste partnerorganisatie afkomstig uit Ghana.

De kunstraad vindt dat CBK Zuidoost een goed onderbouwde visie heeft op educatie en goede resultaten boekt op het gebied van educatie, participatie en publieksbereik. CBK Zuidoost wil in de komende jaren educatie verder ontwikkelen met een op maat ontwikkelde leerlijn beeldende vorming voor de dertig basisscholen, drie voortgezet onderwijsinstellingen en de ROC Amsterdam-vestiging in Zuidoost. CBK Zuidoost wil blijven investeren in een nieuwe generatie kunstenaars en curatoren, mede door het opzetten van een coachingprogramma voor potentiële toekomstige curatoren. Dit als vervolg op de opgedane ervaringen van de laatste drie jaar met curatoren als Brian Elstak, Raul Balai, Priscilla MacIntosh en Claudio Ritfeld.

CBK Zuidoost heeft relevante internationale contacten en heeft de potentie om een interessante speler te worden in het internationale veld. Als gevolg van een reorganisatie bij de gemeente Amsterdam, waarbij de stadsdelen opgeheven werden, heeft CBK Zuidoost moeten verzelfstandigen, wat de instelling goed heeft gedaan. De kunstraad denkt dat nu het moment is aangebroken om een verdiepingsslag te maken en te gaan werken aan een scherpere programmering die de zelfstandige positie benadrukt. De kunstraad heeft vertrouwen dat CBK Zuidoost hiertoe in staat is.

Uitvoerbaarheid

De subsidie die de instelling vanuit het huidige kunstenplan ontvangt, loopt deels via de gemeente en deels via het AFK. Als de instelling in de Amsterdam Bis wordt opgenomen, zal aan die situatie een eind komen. De kunstraad constateert dat CBK Zuidoost meer subsidie ontvangt dan vergelijkbare instellingen in Amsterdam, doordat het een verzelfstandigde ambtelijke dienst is. Op de lange termijn zal CBK Zuidoost rekening moeten houden met een daling van het subsidiebedrag; de kunstraad gaat ervan uit dat de fondsenwerving geïntensiveerd wordt nu CBK Zuidoost een stichting is.

Het uitlenen van kunst is altijd een onderdeel geweest van het takenpakket van CBK Zuidoost, maar is in de aanvraag onderbelicht. De Amsterdamse Kunstraad constateert dat dit al lang niet meer de hoofdzaak is voor CBK Zuidoost en vindt dat de uitleen dienstbaar moet zijn aan de overige activiteiten. De collectie omvat bijna 2.000 hedendaagse werken die variëren in techniek en grootte, wat betekent dat de uitleen van CBK Zuidoost in omvang relatief klein is vergeleken met die van branchegenoten. Het aankoopbeleid heeft gerichte aandacht voor het verwerven van kunst met een interculturele beeldtaal, in onderwerp of in vormgeving. CBK Zuidoost geeft zelf aan dat de uitleen een onmisbaar instrument is voor de cultuurspreiding. Ook levert deze een bijdrage aan de inkomenspositie van kunstenaars. Onder de noemer 'annex', wil CBK Zuidoost een hybride leer-werkplek creëren in een leegstaand pand in het winkelcentrum Amsterdamse Poort. Deze tijdelijke plek moet leerlingen van het MBO College Zuidoost (afdeling Economie) de gelegenheid bieden relevante werkervaring op te doen. Tegelijkertijd kan de uitleen van CBK Zuidoost zichtbaar worden gemaakt voor een winkelend publiek. Hiermee speelt CBK Zuidoost goed in op een kans die zich voordoet (leegstand van winkelpanden) en dient de instelling tegelijkertijd de publieke zaak. De kunstraad ziet nog weinig visie op het gebied van de digitale toegankelijkheid van de collectie voor kunstuitlenen. Wat de kunstraad betreft zouden de onlineactiviteiten meer gericht kunnen zijn op uitwisseling en interactie met de ontvangers.

Diversiteit en inclusie

De programmering van CBK Zuidoost spreekt een cultureel zeer divers publiek aan. De kunstraad is positief over de aandacht die CBK Zuidoost besteedt vanuit een intercultureel perspectief aan een niet-westers publiek en merkt op dat er bij openingen sprake is van een zeer gemengd gezelschap. De kunstraad waardeert het dat CBK Zuidoost de samenleving van Zuidoost, met een Caraïbisch-Afrikaanse identiteit, als inspiratiebron omschrijft. Hierin onderscheidt CBK Zuidoost zich van andere instellingen op het terrein van de beeldende kunsten in Amsterdam. In de context van het huidige beleid wordt het werk van CBK Zuidoost relevanter

---

voor het algemene publiek en voor partners in dezelfde discipline, zoals Stedelijk Museum Amsterdam, die bezig zijn met een inhaalslag.

De kunstraad onderschrijft de visie van CBK Zuidoost dat er relatief weinig curatoren van kleur actief zijn in de wereld van de beeldende kunsten en hoopt dat CBK Zuidoost ook in de toekomst programma's inzet om daar verbetering in te brengen.

CBK Zuidoost opteert voor functieplek 4 in de Amsterdam Bis 2021-2024: Presentatie-instelling voor hedendaagse beeldende kunst die vanuit een duidelijke missie gericht op de inclusieve stad nieuw werk van jonge en/of nieuwe makers centraal stelt, interdisciplinair werkt, een sterke verbinding met de stad heeft en een breed en divers publiek trekt. De Amsterdamse Kunstraad adviseert, CBK Zuidoost deze functieplek toe te kennen.

Huidig	€ 678.422
Huidig 2020*	€ 684.528
Gevraagd	€ 800.940
Advies	€ 700.000

* inclusief (eenmalige) 0,9% compensatie nominaal in het jaar 2020

FRAMER FRAMED

Framer Framed startte in 2009 als een reizend project met kritische analyses over het ontbreken van transculturele kunst in tentoonstellingen en is inmiddels uitgegroeid tot een gevestigd platform voor curatoren, kunstenaars en bezoekers. In de Tolhuistuin realiseerde Framer Framed tentoonstellingen op het snijvlak van hedendaagse kunst, visuele cultuur en politiek – met werk van bekende en minder bekende kunstenaars die wereldwijd actief zijn. Daarnaast worden sinds 2018 culturele buurtinitiatieven georganiseerd in de werkplaats in de Molenwijk.

In 2019 verhuisde Framer Framed naar de voormalige Oostergasfabriek in Amsterdam-Oost, waar vroeger het CBK gevestigd was. De nieuwe tentoonstellingsruimte is veel groter dan de ruimte in Noord en is direct aan de straat gelegen. Framer Framed, de enige Amsterdamse presentatie-instelling voor beeldende kunst die deel uitmaakt van de landelijke basisinfrastructuur, hoopt op de nieuwe plek een breder publiek te kunnen verwelkomen.

Framer Framed zoekt voortdurend naar interdisciplinaire presentatievormen ter verdieping en verbreding van de tentoonstellingen. De

expositieruimte wordt onder meer verrijkt met *artist talks*, lezingen, filmvertoningen en performances. Vanaf 2021 wordt de crossover-ambitie verder uitgerold middels een groot tweemaaljaarlijks evenement met dans, beeldende kunst, mode, muziek en theater, in samenwerking met verschillende Amsterdamse culturele partners.

De komende jaren draagt Framer Framed bij aan partnerschappen voor artistiek-wetenschappelijk onderzoek. De programmering van 2021-2024 baseert de instelling op het gevoel van urgentie van vele kunstenaars en curatoren om zich te verhouden tot systemen van in- en uitsluiting. Hieruit vloeien twee programmeringslijnen voort met (inter)nationale tentoonstellingen: UPROOT, een kritische analyse, en SHAKE THE DUST, waarin de instelling nieuwe artistieke praktijken benadrukt. Daarnaast is er de buurtgerichte programmeringslijn WE CURATE. In de komende kunstplanperiode blijft Framer Framed zich actief inzetten in de wijk in Amsterdam-Noord en worden educatieve activiteiten in Amsterdam-Oost ontwikkeld en uitgevoerd.

ADVIES

Artistiek belang

Het belang van een instelling als Framer Framed, als presentatieinstelling die het debat aanwakkert over kunst in een geglobaliseerde samenleving, staat voor de Amsterdamse Kunstraad buiten kijf. Het artistieke beleid van de voorgaande jaren resulteerde in een aantal interessante exposities die ook in andere landen te zien waren. De instelling heeft al jaren een meerstemmige programmering en zet dat in de periode 2021-2024 voort.

Door haar benadering van co-curatatie en coproductie speelt Framer Framed goed in op de huidige ontwikkelingen in het culturele veld en de beeldende kunstensector in het bijzonder. De kunstraad vindt het streven om verschillende perspectieven op de canon te laten zien en ruimte te bieden voor dialoog meer dan relevant. Framer Framed werkt vanuit

een aantal terugkerende thema's, zoals de hybride identiteit, de dekolonisatie van instituties en systemen van in- en uitsluiting, waardoor er sprake is van een duidelijke focus in de programmering. Ook werkt Framer Framed met afwisselende formats: debat is een belangrijk onderdeel, evenals internationale activiteiten. In de komende periode stellen gastcuratoren de tentoonstellingen samen. Zij krijgen grotendeels de vrije hand. De kunstraad mist hierbij een zekere artistieke sturing, waardoor het eindresultaat van wisselende kwaliteit kan zijn.

De kunstraad constateert in de plannen van Framer Framed een consequente, bijna activistische benadering van de kunsten en een streven lokale verbanden te koppelen aan internationale vraagstukken. Dit kan boeiende tentoonstellingen opleveren, zoals de instelling in het verleden heeft laten zien. De kunstraad kijkt uit naar de samenwerking met de hendaagse kunsttentoonstelling Sonsbeek in een programma over feministische bewegingen en kunstpraktijken op het grensvlak van arbeid en zorg ten opzichte van kleur en afkomst. De kwaliteit van de exposities, als uitkomst van de samenwerking, is afhankelijk van de gekozen curator. De kunstraad ziet door de veelheid aan initiatieven op termijn een bedreiging voor de artistieke kwaliteit die Framer Framed wil blijven bieden.

Nieuw is het organiseren van een tweejaarlijks, groot driedaags evenement, met een programmering van crossovers. Hier zullen optredens te zien zijn die het midden houden tussen performances uit de beeldende kunsten, podiumkunsten, fashion en urban arts. In de stoet van deelnemers die hierbij betrokken is, ontbreken andere beeldende kunstinstellingen, zodat die component in het festival misschien onderbelicht blijft.

Belang voor de stad

Framer Framed heeft met de Werkplaats Molenwijk een goede naam opgebouwd als het gaat om interventies op wijkniveau. Ofschoon de instelling inmiddels is verhuisd naar Oost, is Framer Framed van plan in Noord een tweede werkplaats te openen in de Buurtkamer de Kleine Wereld. De nomadische kant van Framer Framed, die vanaf de oprichting in 2009 aanwezig was en ook tot uiting kwam toen de huisvesting in de Tolhuistuin op zijn eind liep, vindt de kunstraad een sterk element in het

---

ondernemingsplan. De opbrengst van dit nomadisme landt nu in de huidige locatie in Amsterdam-Oost: een werkplaats, waar het resultaat van talentontwikkeling- en educatieprojecten te zien is.

Framer Framed kiest voor een positionering midden in de samenleving. Beeldende kunst en sociale burgerinitiatieven gaan in de programmering van Framed Framed hand in hand. De instelling gaat ook in Amsterdam-Oost op zoek naar plekken 'waar verschillen in wereldbeeld, religie, cultuur en welvaart zorgen voor harde confrontaties of juist nieuwe connecties'. Voortzetting van de samenwerking met TAAK voor kunstprojecten in de openbare ruimte vindt de kunstraad waardevol, vooral waar het gaat om te komen tot een nieuwe vorm van opdrachtgeverschap: minder van bovenaf opgelegd en meer in samenspraak met buurtbewoners.

De samenwerkingspartners van Framer Framed vallen in een paar groepen uiteen. Ten eerste zijn er de (post)academische opleidingen (de Rijksakademie, de Gerrit Rietveld Academie en De Ateliers), het samenwerkingsverband Public Art Amsterdam en het collectief TAAK, die tezamen een sterke keten vormen in de beeldende kunst in Amsterdam. Framer Framed toont de opbrengst van deze samenwerking(en) in de expositieruimte in Oost. Vervolgens zijn er de vijf kunstinstellingen in Oost die samen het 'Cultuurhuis Oost' willen vormen. Ten slotte zijn er de maatschappelijke partners van Framer Framed, zoals scholen, Buurtmuseum Indische Buurt en Stichting Granate.

In de komende kunstenplanperiode zet Framer Framed sterk in op talentontwikkeling. Met Nowhere, een van de partners in 'Cultuurhuis Oost', gaat Framer Framed een verdiepende samenwerking aan. De jonge makers van Nowhere, die doorgaans niet van de kunstvakopleidingen komen, worden gekoppeld aan de internationale talenten van de postacademische opleidingen. Daarnaast kondigt Framer Framed een samenwerking aan met MAMA, een platform voor visuele cultuur uit Rotterdam dat ook geheel op talentontwikkeling gericht is. Binnen het Pathfinders Fellowship leiden beide partijen jonge makers en curatoren op.

Uitvoerbaarheid

Voor de huidige locatie in Oost heeft Framer Framed een gunstig huurcontract gesloten met de gemeente voor een periode van tien jaar. Dat biedt perspectief voor een uitbouw van de activiteiten. De kunstraad is zich bewust van het feit dat Framer Framed in de afgelopen jaren met een bescheiden, structurele subsidie van € 240.000 (waarvan € 200.000 van het Rijk en € 40.000 van de gemeente Amsterdam) een hoge output heeft geleverd en het uiterste heeft gevraagd van zijn medewerkers en curatoren.

De organisatie beoogt een forse stijging in subsidie uit het kunstenplan, acht keer zoveel als het huidige bedrag. De kunstraad begrijpt deze ambitie. Tegelijkertijd is de kunstraad, zoals eerder aangegeven, kritisch over de hoogte. Een deel van de stijging zal ingezet worden om personeel dat nu op freelancebasis wordt ingehuurd in dienst te nemen. De stichting heeft momenteel vijf fte aan personeel in dienst en wil doorgroeien naar acht fte. De instelling werkt veel met freelancers en vrijwilligers. Framer Framed wil zowel zijn formatie versterken als ambities op het terrein van fair pay realiseren. De instelling heeft in het veld een goede naam als het gaat om het betalen van eerlijke vergoedingen. Framer Framed is op het vlak van het werven van sponsorgeld bezig met een inhaalmanoeuvre. Framer Framed heeft een bestuur dat vier keer per jaar onbezoldigd samenkomt en de organisatie hanteert de Governance Code Cultuur.

Diversiteit en inclusie

De aandacht voor meerstemmigheid ligt aan de basis van de oprichting van Framer Framed. De instelling benoemt expliciet het dekoloniseren van de museumwereld, wat Framer Framed al sinds 2010 doet.

Framer Framed heeft mooie initiatieven ontwikkeld die aangeven dat de instelling intrinsiek inclusief en divers is op verschillende manieren. In het personeelsbestand en in de raad van toezicht past Framer Framed de Code Diversiteit & Inclusie toe. De instelling betreft veel kunstenaars en curatoren bij haar werk, die een prominente plaats innemen in het internationale discours over inclusie. Lawrence Abu Hamdan, bijvoorbeeld, toonde in 2016 en 2018 werk bij Framer Framed, was een jaar later op de Biënnale

van Venetië te zien en in dat jaar won hij ook de Turner Prize. De Indonesiër Ade Darmawan, wiens werk dit jaar in Framer Framed wordt getoond, is met zijn collectie Ruangrupa benoemd tot curator voor de Documenta in Kassel in 2022. Framer Framed heeft kansen gegeven aan lokale en internationale talen met een meervoudige culturele achtergrond die niet veel later een (inter)nationale doorbraak beleefden.

Framer Framed opteert voor functieplek 4 in de Amsterdam Bis 2021-2024: Presentatie-instelling voor hedendaagse beeldende kunst die vanuit een duidelijke missie gericht op de inclusieve stad nieuw werk van jonge en/of nieuwe makers centraal stelt, interdisciplinair werkt, een sterke verbinding met de stad heeft en een breed en divers publiek trekt. De Amsterdamse Kunstraad adviseert, Framer Framed deze functieplek niet toe te kennen.

W139

Al ruim veertig jaar daagt W139 kunstenaars uit de aard van kunst te verkennen. De productie- en presentatieruimte voor hedendaagse kunst is gevestigd in het centrum van de stad en cultiveert daar een ontwikkelingsgerichte kunstbron.

De artistieke ontwikkeling die W139 in 2021-2024 beoogt te maken, zet zijn koers voort, verdiept zich in het beeldende en zintuiglijke, en kweekt sensitiviteit in de relaties met kunst binnen de huidige samenleving. W139 stelt diversiteit hierin centraal.

Het uitgangspunt van W139 is dat kunstenaars in direct contact staan met de maatschappij en de vrijheid moeten krijgen om vanuit verschillende visies te reageren op maatschappelijke urgenties.

In 2021-2024 bestaan de activiteiten van W139 uit: circa zes groepstentoonstellingen en daaruit voortvloeiende publieksprogramma's; vier tot zes solopresentaties; vier edities van kunsttalkshow Stampa; een educatief programma bestaande uit expertmeetings voor kunstprofessionals; een pilot met een mastermodule kunst in praktijk; diverse groepsontmoetingen met studenten van academies uit binnen- en buitenland; en een integrale audiovisuele registratie en documentatie van publieke reflectie.

Een interdisciplinaire kerngroep krijgt ongeveer een jaar de supervisie over het activiteitenprogramma van W139. Dit zijn jonge kunstenaars die zich eerder hebben bewezen als initiator bij W139 en beeldbepalend worden voor de instelling.

W139 wil op het vlak van hedendaagse beeldende kunst in het middensegment van de Amsterdam Bis een koppositie vervullen, die ruimte geeft aan verdieping en aan een kritische grondhouding vanuit het kunstenaarsperspectief.

ADVIES

Artistiek belang

W139 presenteert in zijn plannen een heldere, maar in de ogen van de Amsterdamse Kunstraad ook een algemene artistieke visie. In W139 organiseren kunstenaars alle activiteiten. Ze programmeren, doen onderzoek, maken tentoonstellingen en organiseren randactiviteiten in zelfwerkzame groepen. De organisatie neemt een begeleidende, stimulerende en faciliterende rol in het uitvoeren van de voorgenomen activiteiten.

De presentatieruimte in de Warmoesstraat fungeert als thuisbasis. Vorig jaar heeft W139 een productiehuis/werkloods gehuurd in Weesp om het productieproces te kunnen intensiveren en optimaliseren. De kunstraad vindt dat een goede ontwikkeling. Hierdoor kan de opbouw sneller gedaan worden en kunnen de tentoonstellingen langer staan. Dit vermindert ook de druk voor kunstenaars. Ten opzichte van de afgelopen jaren betekent dit een opschaling van de omvang van activiteiten.

W139 zegt kunstenaars te willen presenteren met een actieve praktijk, waarvan het werk te weinig gezien wordt. De selectie vindt plaats door een kerngroep van kunstenaars van W139. Hoe deze selectie tot stand komt, wordt niet goed uitgewerkt in de aanvraag. In de tentoonstellingsruimte op de eerste verdieping, de polar room, krijgen *artists in residence* na een verblijf van vier maanden in het gastatelier, de kans om eigen werk te presenteren dat zij gedurende hun verblijf ontwikkelen.

W139 wordt als instelling door kunstenaars en een vast publiek gewaardeerd. Volgens de kunstraad fungeert W139 als vrije ruimte en vormt het een thuis voor jonge kunstenaars. W139 is nog steeds een belangrijke plek waar jonge net afgestudeerde kunstenaars zich relatief laagdrempelig verder kunnen ontwikkelen en waar zij tentoonstellingservaring op kunnen doen in een monumentale ruimte in het hart van de stad. Kunstenaars bekleden in de organisatie ook bepalende posities. W139 benadert de kunst intuïtief en vanuit de zintuigen. Het netwerk is intergenerationeel. Kunstenaars blijven veelal gedurende een langere periode betrokken bij W139, wat betekent dat er weinig doorstroming plaatsvindt.

Het artistiek leiderschap ligt in handen van de kunstenaars zelf, door een wisselende kerngroep van kunstenaars. Risico nemen is onderdeel van de visie en missie en daarmee neemt W139 een unieke positie in. Het is een makers-gedreven organisatie met veel ruimte voor experiment waarbij (de ruimte voor de kunstenaar bij) de instelling centraal staat en niet de artistieke visie van een gezichtsbepalende curator. Kunstenaars worden er uitgedaagd eigen grenzen te stellen.

De organisatie zegt speciale aandacht te geven aan zo veel mogelijk stijlen en thema's en mogelijke wisselwerkingen met de groepstentoonstellingen op de begane grond, zowel in termen van praktijken en generaties. Er wordt op maat gewerkt en gekeken hoe iemand nieuwe stappen kan zetten in de ontwikkeling van de artistieke praktijk. De kunstraad vindt dat aansprekend. Middels solopresentaties en groepstentoonstellingen biedt W139 jaarlijks een grote groep kunstenaars en andere makers een podium in Amsterdam. Onduidelijk is echter hoe deze wisselwerking vanuit een artistiek-inhoudelijke samenhang in de programmering tot stand wordt gebracht. Het residentieprogramma van W139 is geliefd. De kunstraad onderkent dat W139 de onderscheidende eigen identiteit heeft weten te behouden in de afgelopen jaren. De kunstraad plaatst wel een kritische kanttekening bij het vakmanschap en de kwaliteit van de inrichting en afwerking van de tentoonstellingen. De inhoudelijke kracht van de presentaties vertaalt zich niet altijd in een aansprekende visuele aanpak. Ook ontbreekt het volgens de kunstraad aan een duidelijke artistiek-inhoudelijke visie op het faciliteren van een zo autonoom mogelijk werkproces.

Belang voor de stad

W139 is een presentatie-instelling waar jonge kunstenaars de kans krijgen om in vrijheid te experimenteren, en dat is belangrijk voor de keten van academie tot museum in Amsterdam. De kunstraad zou graag zien dat een dergelijke plek behouden blijft. De instelling werkt samen met diverse organisaties en initiatieven. W139 is verweven met verschillende partners in Amsterdam en de rest van het land, zoals de Oude Kerk, Waag, Mediamatic, Bonne Suits, Patta, Red Light Radio en Sonic Acts.

Als ontwikkel- en presentatie-instelling wil W139 een brugfunctie tussen zowel de kunstvakopleidingen als de postacademische instellingen en beroepspraktijk vervullen. Daarnaast wil zij een bijdrage leveren aan het dichten van de kloof tussen middelgrote en grote kunstinstellingen in Amsterdam.

Volgens de kunstraad kan een meer strategische samenwerking met organisaties als Nowhere positief bijdragen aan de zichtbaarheid onder nieuwe publieksgroepen. Voor prints en publicaties werkt W139 samen met AGA LAB en Extrapool (Nijmegen). Daarnaast stelt de organisatie haar pand regelmatig open voor partijen die een betaalbare plek zoeken voor hun activiteiten.

Het publiek van W139 bestaat uit twee groepen: het kernpubliek van kunstenaars en de bezoekers van de tentoonstellingen. Er is een sterke community van kunstenaars rondom de organisatie die betrokken is en vaak terugkomt. Daarnaast is er een groot natuurlijk bereik in de vorm van veel toeristen die binnenlopen. W139 heeft dan ook een aanzienlijk publieksbereik voor een organisatie van deze omvang. W139 heeft goed zicht op haar professionele kerndoelgroepen en weet deze uitstekend te bereiken. De kunstraad merkt op dat W139 minder oog heeft voor haar internationale ambitie en internationaal vooral verwantschap lijkt te zoeken. De instelling vertrouwt sterk op de eigen keten van kunstenaars die weten wat hun *peers* in het buitenland bezighoudt.

Er is voor de komende periode een visie ontwikkeld op behoud en vergroting van het publieksbereik, dat zich vooral richt op de kunstenaarsgemeenschap. W139 maakt aannemelijk dat via de eigen social media en die van de steeds wisselende kunstenaars een bescheiden groei van

publiek mogelijk is. De kunstraad meent dat een sterkere visie nodig is op de wijze waarop de activiteiten onder de aandacht van een groter publiek gebracht kunnen worden dan nu het geval is. W139 mag in de ogen van de kunstraad actiever zijn in het bereiken van Amsterdammers met belangstelling voor kunst. Als de communicatie op strategisch niveau steviger aangepakt wordt, liggen hier kansen. Ook de informatievoorziening ter plekke kan beter en moet verder gaan dan de regelmatige aanwezigheid van de kunstenaar.

Uitvoerbaarheid

W139 geeft aan dat de instelling door beperkte financiële middelen niet in staat was om de artistieke kerntaken naar behoren uit te voeren. Volgens de organisatie is het tentoonstellingsbudget in het huidige kunstenplan, ontoereikend, om productie en presentaties in een grote ruimte als W139 te financieren.

Om in deze lacune te voorzien, vraagt W139 voor de komende kunstenplanperiode zowel in Amsterdam als bij het Rijk fors meer aan. De verhoging ziet W139 als essentieel om de interne organisatie op onderdelen te versterken en het budget voor zowel productie als de artistieke begeleiding van kunstenaars op te schalen.

De kunstraad vraagt zich af waar de financiële keuzes op gebaseerd zijn en wijst op het ontbreken van een strategie bij tegenvallende inkomsten. W139 zegt dat de instelling de Fair Practice Code al toepaste toen hij nog niet bestond, omdat de instelling zich afzet tegen de neoliberale invulling van het kunstenaarschap. De keuze voor solidariteit, vertrouwen, transparantie en duurzaamheid vindt de kunstraad positief.

Diversiteit en inclusie

W139 vindt zichzelf divers, maar het programma is dat niet altijd, omdat dit afhankelijk is van de keuzes die gemaakt worden door wisselende kunstenaars die een grote mate van vrijheid krijgen. In de aanvraag omschrijft W139 diversiteit als 'een fundamenteel kenmerk van kunst', dus iets dat automatisch aanwezig is. W139 kijkt daarbij niet alleen naar de

etnische achtergronden van kunstenaars of wat deze kunstenaars willen maken, maar ook naar de verschillende communities waarbinnen zij werkzaam zijn. W139 geeft aan in de aankomende beleidsperiode de organisatie anders in te willen richten. Door kerngroepen te laten rouleren op basis van diversiteit in praktijk, achtergrond en gender wil W139 de zichtbaarheid nog verder vergroten vanuit een meerstemmig perspectief. De kunstraad juicht dit toe en constateert dat er op het vlak van culturele diversiteit in W139 nog ruimte is voor verbetering.

W139 opteert voor functieplek 4 in de Amsterdam Bis 2021-2024: Presentatie-instelling voor hedendaagse beeldende kunst die vanuit een duidelijke missie gericht op de inclusieve stad nieuw werk van jonge en/of nieuwe makers centraal stelt, interdisciplinair werkt, een sterke verbinding met de stad heeft en een breed en divers publiek trekt. De Amsterdamse Kunstraad adviseert, W139 deze functieplek niet toe te kennen.

ADVIEZEN BEELDENDE KUNSTEN EN DIGITALE CULTUUR

Functie 7

WAAG

Waag ontwikkelt presentaties en programmering op het gebied van technologie en design rond actuele maatschappelijke vraagstukken. De instelling biedt daarvoor een experimentele onderzoeksruijnte aan kunstenaars en ontwerpers om gedurende maanden of jaren te werken met wetenschappers en maatschappelijke organisaties. Op deze manier draagt Waag bij aan de ontwikkeling en positionering van kunst en cultuur binnen innovatie. Het gaat daarbij niet alleen om internet, maar ook om biotechnologie en cognitieve wetenschappen, gebieden die een enorme impact hebben op onze cultuur en identiteit.

Waag is een hybride ontwikkel- en presentatie-instelling die opereert als crossover tussen wetenschap, kunst en het sociaal domein. Centraal in het programma staat artistiek en ontwerpnd onderzoek vanuit een benadering van technologie, waarbij technologische ontwikkeling is ingebed in cultuur. De organisatie plaatst kunst en ontwerp expliciet in een techno-culturele context en richt zich op publiek onderzoek en op vormgeving van de relatie en de verbindingen tussen de artistieke, culturele, technische en maatschappelijke ontwikkelingen.

Naast de programmering in gebouw de Waag op de Nieuwmarkt in Amsterdam werkt de instelling samen met lokale podia als Pakhuis de Zwijger, NEMO en Science Park. Waag streeft naar een groei van het publieksbereik van 100.000 bezoekers en deelnemers in 2020 naar 175.000 in 2024. Het online- en mediabereik wil Waag laten groeien van 1 miljoen naar 1,5 miljoen mensen per jaar.

Voor de komende beleidsperiode wil Waag zich kritisch blijven opstellen ten opzichte van de digitale ontwikkelingen. Om de data-infrastructuur van de instelling te verduurzamen, worden greentech-oplossingen geïmplementeerd. De ambitie hierbij is om de energieconsumptie met 20% te reduceren.

ADVIES

Artistiek belang

Waag positioneert zich als een instelling gericht op innovatie, vanuit de kracht van kunst en cultuur. De wijze waarop de instelling agendeert, durft te schuren en zoekt naar alternatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken wordt door de Amsterdamse Kunstraad gewaardeerd. Waag kiest voor een interdisciplinaire aanpak waar kunst, ontwerp en wetenschap gelijkwaardige spelers zijn. De instelling neemt daarbij de samenleving als uitgangspunt voor artistiek onderzoek en stelt de leefwereld van burgers en de daaruit voortvloeiende vraagstukken centraal. Het programma is eveneens gebaseerd op maatschappelijke thema's en toekomstvraagstukken.

Waag treedt naar buiten in het publieke debat door kritisch stelling te nemen over onderwerpen als privacy en de commerciële toepassingen van technologie. Onder de noemer digitale cultuur koppelt Waag kunst en ontwerppraktijken en verbindt die met technologie en maatschappij. Waag probeert de scheidslijnen tussen technologie en cultuur weg te nemen. De activiteiten van de instelling maken ook deel uit van een (wereldwijde) beweging van makers en ontwerpers (Makers

Movement), die in hun ontwerpen artistieke en technologische ontwikkelingen met elkaar verbinden.

Waag initieert en participeert in presentaties op het gebied van design en technologie en positioneert zich in de aanvraag nog nadrukkelijker als laboratorium waar experiment op innovatieve wijze tot stand komt. De kunstraad constateert dat Waag consequent vertrekt vanuit het standpunt dat technologie niet neutraal is en dat publieke waarden verdedigd moeten worden. Ook de huidige *techlash* (kritiek op de tech-giganten) draagt bij aan de waardering voor Waag. In de projecten van Waag is het proces van onderzoek net zo belangrijk als de resultaten.

Het cultureel interdisciplinair onderzoek (*public research* in het jargon) waarmee Waag zich wil profileren, is interessant, origineel en maatschappelijk relevant. Waag behoort tot de voorhoede in het experimenteren met, het zichtbaar maken en het mede vormgeven van de digitale cultuur. Het maatschappelijk engagement is sterk en kenmerkend voor Waag. Als onderdeel van de artistieke visie betreft de instelling kunstenaars en ontwerpers actief bij de vormgeving van de technologische cultuur en samenleving. Daarbij is het soms voor buitenstaanders moeilijk inzicht te krijgen in wat Waag doet en maakt. De instelling voert jaarlijks meer dan zestig projecten uit, variërend van Europese onderzoeksprogramma's tot ontwerpessies, grootstedelijke pilots en workshops, *residencies* en living lab-opstellingen. Waag laat zien hoe technologie en design vanuit een artistiek-culturele benadering verbonden kunnen worden met maatschappelijke ontwikkelingen.

Waag wordt door de kunstraad gezien als voorbeeld van een organisatie die kunst niet wil instrumentaliseren, maar meerwaarde wil creëren door kunstenaars een actieve rol te geven in maatschappelijke uitdagingen, wat kan leiden tot nieuwe vormen van productie, of creatieve oplossingen in zorg en onderwijs. Het gaat Waag om wisselwerking; de instelling faciliteert een plek voor experiment en ontwikkeling. Waag is een interessante hub voor het kritisch denken over technologische ontwikkelingen, meer dan een presentatie-instelling. De instelling zegt te behoren tot een kunsttraditie die zich buiten de klassieke genres begeeft. Waag plaatst de relatie en interactie rondom artistieke presentaties centraal, boven het fysieke kunstwerk. Waag is al vele jaren een van de pioniers in

---

het culturele landschap. De instelling heeft een breed palet aan projecten, waarvan een aantal internationaal zeer toonaangevend is, variërend van ontwerp-experimenten rond maatschappelijke domeinen, zoals onderwijs en zorg, tot maakpraktijken in kunst en design, en *art science* crossovers en techno-artistiek onderzoek.

Belang voor de stad

Waag weet zich een kwart eeuw sinds haar oprichting nog steeds te positioneren als relevante partner in kritische discussies in Amsterdam. Tekenend is de bijdrage van Waag aan het festival *We Make The City*; als culturele instelling bemoeit Waag zich met de toekomstige vormgeving van de stad, schouder aan schouder met de stadmakersbeweging en *bottom-up*-initiatieven. Hierin is Waag een centrale speler die op het gebied van engagement samenwerkt met maatschappelijke groepen. Naar het oordeel van de kunstraad neemt Waag een onderscheidende en aanvullende plek in, maar maakt dat niet altijd even goed zichtbaar.

De instelling toont in de aanvraag zelfvertrouwen en neemt ruimte voor zelfkritiek, waarbij zij voor zichzelf een *practice what you preach*-uitgangspunt introduceert met betrekking tot duurzaam handelen.

De organisatie is goed in gelijkwaardig samenwerken met maatschappelijke partijen, ook als die niet direct een relatie hebben met technologie. Waag organiseert labs, waar onderzoek en experiment ruimte krijgen, en brengt relevante partijen bij elkaar. Daarbij gaat de instelling uit van het *do it together*-principe, waarbij het publiek niet alleen toeschouwer is, maar ook participant. De instelling doet veel met scholen, zorginstellingen en onderwijsinstellingen en ontwerpt pakketten waarin creatief ontwerp, technische vaardigheden, samenwerkend en probleemoplossend vermogen, en *21st century skills* centraal staan. Daarnaast ontwikkelt Waag binnen- en buitenschoolse programma's om jongeren bekend te maken met technologische cultuur. Via zogeheten FabSchools leren jongeren programmeren en kunnen zij hun creatieve ontwerpvaardigheden verdiepen.

Waag maakt presentaties in het Waaggebouw en in het Amsterdam Science Park, als onderdeel van het publieksprogramma

van planet B. De instelling duidt de spreiding in de stad zelf als zwak en wil zich meer manifesteren in ontwikkelbuurten zoals Noord, Zuidoost en Nieuw-West. Dat het op die manier de invloed en aanwezigheid laat gelden, is positief volgens de kunstraad. De instelling wil het stedelijke met het internationale verbinden. Waag is al jaren actief in Europees verband, de toekenning van de European Capital of Innovation Award 2016 aan Amsterdam was hier mede aan te danken. De organisatie voorziet een forse groei in bereik van bezoekers in de toekomst, maar geeft in het plan niet aan, hoe dit te bereiken. Waag is van oudsher geen traditionele publieksbereikinstelling, maar wil in de toekomst via Waag online en in de media daar meer op inzetten. Dit zal naast het ontwikkelen van software en lesprogramma's het bereik kunnen vergroten.

Uitvoerbaarheid

Een ambitie van Waag is om in 2022 het historische gebouw anders in te richten. Op dit moment heeft het gebouw nog een gesloten karakter. De instelling wil meer openheid creëren door de ruimte op de begane grond een nieuwe, publieksvriendelijke bestemming als presentatieruimte te geven waardoor de toegankelijkheid wordt vergroot. Daarnaast wil het ruimtes creëren om nieuwe verbindingen te kunnen leggen, en waar Waag kan uitgroeien tot co-creatie-maakplaats voor de gehele Amsterdamse binnenstad. Met het verdwijnen van het restaurant ontstaat een andere financieringsmix. De kunstraad vindt deze plannen niet realistisch, wanneer het tekort met subsidie uit het kunstenplan aangevuld zou moeten worden.

Op dit moment is de instelling hoofdhuurder van het pand en deelt hierdoor in de opbrengsten van de horeca. Waag verwacht door de verbouwing sterk te kunnen te groeien in bezoekersaantallen, maar een marketingstrategie om dit te bereiken ontbreekt in de aanvraag. De financiële positie van Waag is solide, maar ook kwetsbaar. In het ondernemingsplan deelt Waag op transparante wijze de financiële problemen van de afgelopen jaren. Financieel gezien is Waag door een diep dal gegaan. De algemene reserve stond ruim in de min. Het merendeel van de financiering (84%) wordt vanuit projecten gefinancierd en 16% vanuit een structurele

subsidie. Slechts 1% van de inkomsten is afkomstig uit publieksinkomsten. De instelling wil meer stabiliteit creëren door te groeien naar 60% projectsubsidies en 40% structurele subsidie. De instelling wil in omzet 60% groeien: van 3 miljoen euro naar 4,8 miljoen euro per jaar.

Om toekomstige financiële problemen te voorkomen, wordt de jaarlijkse begroting van af 2019 niet meer *top-down* vastgesteld maar van onder op. Nieuwe projecten zullen volgens deze nieuwe wijze van werken worden begroot binnen duidelijke kaders.

Diversiteit en inclusie

De organisatie geeft zelf aan dat culturele diversiteit qua personeel en publiek wordt gemist en hier echt iets aan te willen doen. De instelling heeft oog voor de eigen blinde vlekken en lijkt zich te realiseren waar zij tekortschiet, maar het is niet goed duidelijk hoe Waag een diversiteitsbeleid wil implementeren. De kwantitatieve doelen zijn erg ambitieus, de kunstraad vraagt zich af hoe realistisch ze zijn. Het is goed dat de organisatie aangeeft, expertise nodig te hebben.

Waag noemt zichzelf op dit gebied bewust onbekwaam. Voor de werving van meer divers personeel en een grotere diversiteit van het publiek heeft Waag een aantal samenwerkingen opgezet. Ook wil Waag een podium geven aan niet-westerse jonge makers. Door een combinatie van expliciete programmering en een meer diverse samenstelling van de organisatie, wil Waag 20% meer deelnemers met een niet-westerse achtergrond aantrekken. De goedlopende labs, zoals het Maker Education Lab, worden voortgezet. Die weten al diverse jongeren uit verschillende wijken uit de stad te bereiken.

In de organisatie werken vooral vrouwen, wat opmerkelijk is in de technologie. Waag is bezig met het aankaarten van de algoritmische bias, wat de kunstraad heel goed vindt. Een onderbelicht issue bij het werken met artificiële intelligentie is een vorm van discriminatie die *bias by default* wordt genoemd.

De organisatie heeft in de vorige kunstenplanperiode een nulmeting gedaan, waaruit bleek dat Waag voldoende divers is op het gebied van gender, seksuele geaardheid en leeftijd.

Waag opteert voor functieplek 7 in de Amsterdam Bis 2021-2024: Presentatie- en ontwikkelinstelling die opereert op het kruispunt van kunst, wetenschap en technologie en zich richt op de culturele impact van nieuwe technologieën. De Amsterdamse Kunstraad adviseert, Waag deze functieplek toe te kennen.

Huidig	€ 131.433
Huidig 2020*	€ 132.616
Gevraagd	€ 800.000
Advies	€ 200.000

*inclusief (eenmalige) 0,9% compensatie nominaal in het jaar 2020

NEMO SCIENCE MUSEUM

In NEMO Science Museum leren zowel kinderen als volwassenen alles over wetenschap en technologie. Het laagdrempelige museum verbindt wetenschap, cultuur en educatie voor een groot publiek. NEMO-bezoekers leren over fenomenen zoals elektriciteit, licht, geluid en zwaartekracht, die alle terug te vinden zijn in ons dagelijks leven. Ze leren door het zelf te beleven, zelf in actie te komen en de reactie daarop te ervaren. Met de nodige aanpassingen in en rondom het gebouw vanwege de groeiende stroom bezoekers, kon NEMO in 2019 664.879 mensen verwelkomen. Om kinderen ook buiten de muren van het museum te stimuleren, helpt NEMO leerkrachten en pabo-studenten via verschillende werkvormen en methodieken, invulling te geven aan wetenschap en technologie in de klas. Voor volwassenen is NEMO in 2016 gestart met NEMO Kennislink Live, een reeks discussieavonden waarbij wetenschappers vertellen over actuele ontwikkelingen.

Nu de samenleving sneller verandert en innovaties elkaar steeds sneller opvolgen, ziet NEMO een opdracht om iedereen, ongeacht leeftijd en achtergrond, actief te betrekken bij de ingrijpende veranderingen in

de wereld. Dit om de veranderende samenleving te blijven duiden en de toekomst te verbeelden. Het museum wil daarom naast programma's voor families en het onderwijs, ook een volwaardig programma voor (jong)volwassenen bieden waarin begrip, bewustwording en betrokkenheid worden gecreëerd. Daarbij richt NEMO zich op doelgroepen die denken dat wetenschap en technologie niet relevant voor hen zijn. NEMO streeft ernaar dat het publiek een betere afspiegeling wordt van de samenleving. Voor de komende vier jaar wil het museum daartoe innovatieve stappen zetten om nieuwe verhalen en manieren te ontwikkelen om meer mensen te betrekken bij de culturele impact van technologische innovatie. Hiervoor vormen De Studio én andere plekken in de stad het laboratorium.

ADVIES

Artistiek belang

NEMO profileert zich in zijn aanvraag als een toonaangevend museum voor wetenschap en technologie. De instelling wil fundamenteel wetenschappelijk onderzoek verbeelden en toegankelijk maken. NEMO wil de nieuwsgierigheid van bezoekers prikkelen en nodigt het publiek uit om zichzelf en de wereld om zich heen te ontdekken en te onderzoeken.

In Amsterdam neemt NEMO een unieke positie in. Het museum behoort tot een van de vijf best bezochte musea in Amsterdam. Het is het enige museum in Amsterdam dat zich richt op wetenschap en technologie. Landelijk ziet het museum zich als aanjager van vernieuwing in het onderwijs over wetenschap en technologie. Bij NEMO staan het leren en het enthousiasmeren over wat wetenschap en technologie allemaal kan centraal. Volgens de Amsterdamse Kunstraad ligt hier de toegevoegde waarde van NEMO. De instelling legt bij een breed publiek nadruk op de ervaring en het interactieve; de bezoeker mag alles aanraken en vrij bewegen, de zintuiglijke ervaring en verwondering worden belangrijk geacht.

De kunstraad heeft veel waardering voor de ondernemende houding van NEMO, maar mist een gedegen visie op de relatie tussen kunst,

---

wetenschap en techniek. De inhoudelijke kwaliteit van NEMO gaat meer over de wijze van presenteren, de vorm, dan over de inhoud: het wat en het waarom. Bezien vanuit de brugfunctie tussen kunst, wetenschap en techniek, mist de kunstraad aandacht voor ontwerpprocessen achter technologische ontwikkelingen en verbinding met instellingen die technologische ontwikkelingen onderzoeken in relatie tot design, en cultuur-maatschappelijke vragen.

De kunstraad mist ook een visie op de natuurlijke groei van de collectie van NEMO en had tevens meer willen lezen over hoe de collectie gebruikt wordt in de educatieve trajecten.

NEMO schrijft in zijn aanvraag een meerwaarde te hebben als duidelijker van content voor een breed publiek op een laagdrempelige manier. De komende vier jaar wil het museum nieuwe verhalen ontwikkelen om meer mensen te betrekken bij de culturele impact van technologische innovatie. Hiervoor vormen De Studio en andere plekken in de stad het laboratorium, maar dit voornemen krijgt geen heldere vertaling in het ondernemingsplan. Ook heeft NEMO nog geen trackrecord met betrekking tot het aangaan en aanjagen van het maatschappelijk debat en het bieden van reflectie.

De kunstraad waardeert de actieve inzet van NEMO om een inhaalslag te maken, maar benadrukt dat het toegankelijk maken van wetenschap iets anders is dan zelf beeldend werk maken. Een museum is niet een presentatie-instelling en heeft andere publieksdoelstellingen. Een functie in de Amsterdam Bis als ontwikkelinstelling brengt met zich mee dat NEMO zich nog sterker zou moeten toeleggen op maatschappelijke uitdagingen op het snijvlak van maatschappij, beeldende kunst, design, vormgeving en technologie. De kunstraad vraagt zich af hoe de plannen als ontwikkelinstelling zich zullen verhouden tot de reguliere activiteiten van NEMO. Een museum als NEMO zou volgens de kunstraad spanning kunnen ervaren tussen het toejuichen van de wetenschap enerzijds en het kritisch anticiperen op technologie anderzijds.

Belang voor de stad

NEMO bezit niet alleen een iconisch gebouw op een A-locatie, maar is ook ingebed in een groot netwerk van culturele instellingen en werkt samen met verschillende partners, zoals universiteiten in binnen- en buitenland. De laatste jaren heeft NEMO veel geïnvesteerd in de zakelijke kant en de marketing, en heeft mede daardoor een sterke positie en een duidelijke toegevoegde waarde op het vlak van educatie voor de culturele infrastructuur in de stad.

NEMO's educatieve programma's kunnen door de goed door-dachte methodologie voorbeeld stellend genoemd worden.

NEMO trekt een breed publiek. Het museum heeft in de afgelopen jaren zijn kernactiviteiten goed uitgevoerd en zich nog sterker gepositieerd. De instelling toont zich bewust van veranderend publieksgedrag en speelt daarop in. NEMO heeft zich tot nu toe vooral op kinderen gericht. De toekomstplannen zijn gericht op innovatie en om het bereik onder volwassenen te vergroten. Het openen van meer locaties in Amsterdam-Noord en op het Marineterrein, dat laatste in samenwerking met een groot aantal partijen, vindt de kunstraad een goede ontwikkeling. In 2019 is al een begin gemaakt met een pilot in de vorm van een tentoonstelling op het Marineterrein. Op de externe locaties kunnen nieuwe programma's voor volwassenen ontwikkeld worden in samenwerking met andere artistieke partners. Op deze wijze kan de instelling ook meer context bieden bij de kernactiviteiten. Het museum is de plek waar getoond en ervaren wordt, de andere locaties staan midden in de samenleving en trekken nieuwe doelgroepen aan. De aandacht van NEMO voor nieuwe publieksgroepen beoordeelt de kunstraad positief.

Het internationale netwerk van NEMO is indrukwekkend, maar dit zijn vooral partners met een achtergrond in wetenschap(-scommunicatie) en bedrijven, zij hebben geen artistieke meerwaarde.

Uitvoerbaarheid

Als museum is NEMO een goedlopende machine, die subsidie ontvangt uit de Kaderregeling exploitatiesubsidies Onderwijs en

Wetenschap van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en jaarlijks veel bezoekers trekt. De begroting is op orde en de bedrijfsvoering komt professioneel en solide over. Het museum is alvast begonnen met de nieuwe programmalijnen met geld uit de algemene reserve. NEMO heeft een financieringsmix voor ogen waarbij het museum 63% van de inkomsten uit de kaartverkoop en de winkel haalt, 22% subsidie krijgt van het Rijk, 12% van de omzet via fondsen en sponsors binnenhaalt en voor 3% aanvraagt in het kunstenplan. NEMO heeft een groot eigen vermogen, wat de vraag oproept of NEMO subsidie nodig heeft. NEMO geeft zelf aan, de extra subsidie aan te vragen voor de innovatielijnen. Het museum heeft een langlopende hypothecaire lening bij de gemeente Amsterdam van ruim 11 miljoen euro waar 0% rente over wordt betaald.

De kunstraad heeft waardering voor de ambitie die NEMO neerlegt in zijn aanvraag met betrekking tot nieuwe samenwerkingen, maar mist hierin een heldere beschrijving van de rol die NEMO wil innemen. Uit de aanvraag blijkt onvoldoende hoe de samenwerking er financieel en inhoudelijk in de praktijk uit komt te zien en in hoeverre er extra capaciteit is voor de coördinatie. Zo had de kunstraad meer willen lezen over de rolverdeling en regiefunctie van NEMO ten opzichte van de samenwerkende partijen, die voor content moeten zorgen.

Het is onduidelijk waar het museum staat met betrekking tot de Fair Practice Code. Zelf zegt NEMO dat deze wordt toegepast, maar het museum geeft niet duidelijk aan welke procedure gevolgd wordt bij opdrachtverstrekking aan kunstenaars.

Diversiteit en inclusie

Wat betreft diversiteit en inclusie heeft NEMO ambitieuze doelstellingen. In 2024 moet de helft van het personeel (staf, management, programmamakers en de raad van toezicht) een afspiegeling van de Amsterdamse bevolking zijn. NEMO heeft in 2017 een werkgroep opgericht met een vertegenwoordiging uit diverse lagen van de organisatie die publiek, programma en personeel representeren, maar wat deze werkgroep doet en welke taken deze heeft, wordt in het plan niet duidelijk gemaakt.

NEMO noemt twee plannen in de aanvraag onder de noemer diversiteit: een project gericht op buurtbewoners in de Wittenburg- en Kattenburgbuurt, die worden betrokken bij de programmering en een samenwerking met OBA's, waaronder die in Nieuw-West. OBA-pashouders krijgen hierbij vrije entree tot de NEMO-locaties. Er zijn ook plannen om samen te werken met wetenschappers met een niet-westerse achtergrond, maar onduidelijk is om welke wetenschappers het gaat en wat de gedachte erachter is. De kunstraad beoordeelt deze voornemens positief en is benieuwd naar de resultaten over vier jaar.

NEMO Science Museum opteert voor functieplek 7 in de Amsterdam Bis 2021-2024: Presentatie- en ontwikkelinstelling die opereert op het kruispunt van kunst, wetenschap en technologie en zich richt op de culturele impact van nieuwe technologieën. De Amsterdamse Kunstraad adviseert, NEMO deze functieplek niet toe te kennen.

NEXT NATURE NETWORK

Next Nature Network richt zich op de veranderende relatie tussen mens, natuur en technologie. Het onderzoek van de instelling wordt vertaald naar expo's, events, publicaties en educatieve programma's zoals de Voedsel van Morgen expo (2019), Brief aan de Mensheid (2017) en ECO Coin (2016-heden). De culturele instelling organiseert jaarlijks wereldwijd veertig exposities, vijftig lezingen en twintig workshops. Next Nature is met 800 betalende leden in 44 landen, 100.000 fysieke en 800.000 online bezoekers per jaar, een internationaal netwerk van makers, denkers, opvoeders en supporters. Next Nature is bestemd voor iedereen die geïnteresseerd is in het debat over onze toekomst en het debat over de toekomst van de natuur, waarin biologie en technologie samensmelten.

De programma's van Next Nature Network nemen de impact van onze menselijke aanwezigheid als vertrekpunt en verkennen vanuit opkomende technologische ontwikkelingen mogelijke toekomst. Zo wil Next Nature onder het motto 'Hallo Superorganisme' de komende vier jaar een pad naar de toekomst verkennen, dat niet alleen bevredigend is voor de mens, maar ook voor alle andere organismen op aarde. De thematiek wordt

uitgediept via drie inhoudelijke programmalijnen: intieme technologie, next habitat en mens van morgen. Deze programmalijnen moeten terugkomen in verschillende reizende tentoonstellingen, grootschalige events en educatieve programma's. Centraal hierbij is het ontwikkellab; dat is als een kraamkamer, waar de ideeën en perspectieven worden gevormd. De urgente maatschappelijke vragen worden in het talentprogramma, vanuit het netwerk of een verzoek uit het veld, verder onderzocht en ontwikkeld.

ADVIES

Artistiek belang

De manier waarop Next Nature Network de technologische toekomstbeelden verbeeldt en visualiseert, is inventief. Next Nature verbindt kennis, wetenschap en technologie rondom urgente thematiek. De instelling werkt vanuit een positieve insteek, en werpt vragen op over de toekomstige mogelijkheden ten gevolge van de technologische vooruitgang. De technologische ontwikkelingen zelf worden niet kritisch tegen het licht gehouden door Next Nature. Centraal staat de vraag: hoe zouden technologische veranderingen de mens en ons leven kunnen gaan beïnvloeden.

De focus bij Next Nature ligt op het design van de technologische toekomst. Next Nature Network zet de verbeeldingskracht van ontwerpers in om toekomstige technologische mogelijkheden te tonen. Next Nature stelt zich op als een publiek designbureau dat vormgeeft aan een mogelijke technologische toekomst, deze verbeeldt en toont in presentaties op plekken waar het publiek al is. Wat de instelling doet, is in die context heel inspirerend: het ontwikkelen van programmalijnen via verschillende werkvormen in diverse werkdomeinen en dat omzetten in concrete objecten/resultaten. De bezoeker wordt verleid om naar mooie designs te kijken, die inhoudelijk een andersoortige toekomst verbeelden en discussie losmaken. De vraag bijvoorbeeld hoe de wereld eruit zal zien met kunstmatig vlees geeft de instelling vorm als een designproces. Dit wordt uitgewerkt in diverse vormen zoals receptenboeken, expo's, televisieprogramma's en

---

lezingen. De kunstraad ziet weinig relatie met de kunsten of andere vormen van design, zoals ruimtelijk, stedelijk of social design. Bovendien kan bij een dergelijk proces de indruk ontstaan, dat het maken van kweekvlees een eigen idee is van Next Nature, maar dat is het niet. Next Nature brengt bestaande ideeën verder door de culturele impact van vormen van nieuwe technologie wereldwijd te agenderen en te visualiseren. Ten aanzien van het auteurschap kan Next Nature duidelijker zijn. Als Next Nature als hub wil functioneren, moet de instelling helder maken wie zij wil betrekken en wat hun positie is.

De verbeelding van de wetenschappelijke ideeën door Next Nature is krachtig. De onderwerpen die worden onderzocht, benadert de instelling licht, en soms zelfs als een gimmick. Uit de producties spreken de maakbaarheidsgedachte en geloof in het vooruitgangdenken. De ambitie van Next Nature om ontwerpers, kunstenaars en wetenschappers te laten samenwerken, ziet de kunstraad als relevant in de huidige tijd van crossovers, hybride vormen en vervagende grenzen tussen domeinen (natuur en techniek, ecologie en economie, mens en robot, et cetera). In het ondernemingsplan wordt echter onvoldoende duidelijk hoe er kruisbestuiving ontstaat. De indruk wordt gewekt dat kunstenaars en vormgevers een interpretatie van bijvoorbeeld een wetenschappelijke ontwikkeling verbeelden zonder dat er dialoog of onderling experiment aan te pas komt. De tentoonstelling die de instelling samen met NEMO Science Center over voedsel heeft gemaakt, was vooral didactisch van aard. De kunstraad is positief over het feit dat de tentoonstelling hoog gewaardeerd werd door een breed publiek van ouders en kinderen. Het ondernemingsplan is op dezelfde manier enthousiasmerend: anekdotisch geschreven en heel toegankelijk, maar de kunstraad mist een kritische reflectie op de technologische en wetenschappelijke vorderingen en de relatie met cultuurmaatschappelijk ontwerpen.

De kunstraad kan zich niet vinden in de natuurmetafoor die Next Nature gebruikt in de aanvraag. De kunstraad ziet de technologische ontwikkeling niet als een natuurverschijnsel. Technologie maken we samen.

Belang voor de stad

De tot nu toe ontwikkelde samenwerkingen met culturele en educatieve instellingen in de stad laten zien dat Next Nature inhoudelijk en qua vorm een toegevoegde waarde heeft, vooral door het agenderen van issues in onze veranderende technologische cultuur. Daarbij maakt de kunstraad de kanttekening dat Next Nature de samenwerkingen vooral gebruikt om zijn ontwerpen te tonen en niet om samen ideeën te ontwikkelen. Het voornemen tot de creatie van een Amsterdamse hub, als onderzoeksplek en podium, kan een positieve bijdrage leveren aan het zichtbaar maken van nieuwe relaties tussen technologie, mens en natuur, en aan het debat over de toekomst van de stad en onze leefomgeving.

Internationaal lijkt Next Nature in de lift te zitten: er is een toename in de aanvragen voor lezingen, in binnen- en buitenland. Het nomadische karakter van de instelling is zonder meer positief, evenals het feit dat de programmering op zo veel plekken in de hele wereld te zien is.

Als component van de aanvraag voor de Amsterdam Bis wil Next Nature met de installaties die nu niet getoond worden en in de opslag staan, de Amsterdamse wijken ingaan. Om het publiek in die wijken te bereiken, werkt Next Nature met doelgroep-personages. Deze zijn leuk bedacht, maar een visie op publieksbereik ontbreekt. Publiek opzoeken, wat de instelling met een aantal installaties heeft gedaan, is wezenlijk anders dan publiek trekken naar een locatie. Voor de hub die Next Nature wil inrichten op het Marineterrein, als publieke locatie voor exposities, is het marketingplan nog niet goed uitgewerkt. Het lijkt alsof de instelling de stad meer nodig heeft, dan andersom.

Next Nature Network heeft echter wel laten zien dat het een groot publiek kan bereiken, online en offline, en ook in internationale zin. Het streven een actieve rol te gaan spelen in Amsterdam, is nieuw. Hierbij kiest de instelling voor een 'nomadisch concept', door middel van events in alle zeven stadsdelen. Ook door samenwerking met festivals, musea, onderwijsinstellingen en bedrijven worden verbindingen gelegd in Amsterdam. Veel stedelijke instellingen worden genoemd, maar deze samenwerkingen zijn nog niet in de fase van concrete en overtuigende uitwerking, met uitzondering van de samenwerking met NEMO Science Center.

Wat het bereik onder middelbare scholieren betreft, valt het de kunstraad op dat de inspanningen gericht op deze groep afhankelijk lijken te zijn van de toekenning van de in het kunstenplan aangevraagde subsidie.

Uitvoerbaarheid

De begroting is helder van opzet. Qua financiering kent de instelling drie inkomstenbronnen: programma, projectsubsidies en marktinkomsten. Het organogram zit goed in elkaar. Interessant is hoe Next Nature Network betalende leden aan zich weet te binden in 44 landen. De organisatie wil hier in groeien en een sprong maken van 800 naar 2.500 leden. Een flinke sprong, maar wel realistisch, vindt de kunstraad. Met betrekking tot de Fair Practice Code wil Next Nature Network voorbeeld stellend worden. De implementatie van de code is uitgewerkt op alle vijf kernwaarden. Next Nature Network geeft zelf aan dat de betaling momenteel redelijk is, maar dat meerwerk vooralsnog niet kan worden betaald, zodat de instelling nu niet voorbeeld stellend is.

Wat bezoekers betreft heeft de kunstraad twijfels bij de groei-projectie. Een sprong van 215.000 naar 645.000 fysieke bezoekers van exposities lijkt erg groot. Een verdrievoudiging van de jaaromzet, van circa 600.000 euro naar 1,8 miljoen euro, dwingt tot organisatorische aanpassingen. Next Nature Network geeft zelf aan een risico te zien in het feit dat het een organisatie in de groei is en het soms lastig te vinden de organisatieprocessen en de governance gelijkmatig mee te laten groeien.

De bedrijfsvoering is gezond, maar bij een omzet van 1,8 miljoen euro lijkt de algemene reserve van 20.000 euro niet genoeg om mogelijke financiële tegenslagen op te vangen. De instelling biedt hoopvolle perspectieven op de toekomst en adresseert onder andere klimaatuitdagingen. In dit perspectief is het interessant om te weten welke normen de instelling zichzelf oplegt als het gaat om reizen die worden gemaakt voor lezingen en exposities.

Op het vlak van communicatiestrategie komt de aanvraag professioneel over. Het brede publieksbereik en het substantiële aantal betalende leden lijkt een solide positie te garanderen. De bezetting van de raad van toezicht maakt een gedegen indruk.

Diversiteit en inclusie

Uit de aanvraag wordt het de kunstraad niet duidelijk wat Next Nature onder 'divers' verstaat. De instelling heeft het over de 'verschillende identiteiten' die het team van Next Nature Network vormt, maar noch in het zevenkoppig kernteam, noch qua ambassadeurs en fellows is nu sprake van culturele diversiteit.

De kunstraad is positief over het feit dat Next Nature het publiek actief opzoekt in bijvoorbeeld de Mediamarkt, maar is kritisch over het zoeken van divers publiek in het Van Gogh Museum. De inzet om binnen de Amsterdamse regio minimaal twaalf exposities, workshops of *talks* in de wijken te organiseren, kan bijdragen aan het bereiken van Amsterdammers die niet vanzelf naar het museum komen en zal zeker een positief effect hebben op de publieksverbreding.

Next Nature spreekt over diversiteit als een intrinsieke factor in het maken van programma's. De kunstraad mist een beleids- of stappenplan om de culturele diversiteit van het personeel en het programma te vergroten. Internationale studenten kunnen daar niet in voorzien. Next Nature zegt dat de instelling zich ten doel stelt een team samen te stellen dat een goede afspiegeling is van de samenleving. De instelling is op dit moment nog ver van dit ideaal verwijderd.

Next Nature Network opteert voor functieplek 7 in de Amsterdam Bis 2021-2024: Presentatie- en ontwikkelinstelling die opereert op het kruispunt van kunst, wetenschap en technologie en zich richt op de culturele impact van nieuwe technologieën. De Amsterdamse Kunstraad adviseert, Next Nature Network deze functieplek niet toe te kennen.
